

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**до виконання випускної (кваліфікаційної)
роботи бакалавра**

*(для студентів усіх форм навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 051 – Економіка)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2020**

Методичні рекомендації до виконання випускної (кваліфікаційної) роботи бакалавра (для студентів усіх форм навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 051 – Економіка) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : Н. М. Матвєєва, О. П. Коюда, В. О. Костюк, Г. Г. Соболева. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. – 42 с.

Укладачі: Н. М. Матвєєва,
О. П. Коюда,
В. О. Костюк,
Г. Г. Соболева

Рецензент

А. Є. Ачкасов, доктор економічних наук, професор кафедри Економіки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою економіки протокол № 1 від 27 серпня 2019 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Цілі та завдання випускної роботи.....	5
2 Організація виконання випускної роботи.....	7
3 Вимоги до змісту й структури випускної роботи.....	12
4 Оформлення випускної роботи бакалавра.....	18
5 Академічна доброчесність.....	22
6 Рецензування і захист випускної роботи.....	23
7 Критерії оцінювання випускної роботи.....	24
Список використаних джерел.....	27
Додатки.....	28

ВСТУП

Випускна (кваліфікаційна) робота бакалавра є самостійною, науково-практичною роботою студента, що підводить підсумки набутих ним знань, вмій та навичок з основних дисциплін, передбачених навчальним планом за базові курси навчання. Кваліфікаційна робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентом за час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Кваліфікаційна роботи повинна обов'язково включати елементи дослідження: вони або містять нові факти і матеріали, або по-новому узагальнюють та інтерпретують вже відомі дані.

Тематика роботи, її зміст і об'єкт дослідження визначаються кафедрою з урахуванням інтересів студентів відповідно до специфіки підготовки за спеціальністю 051 – Економіка підприємства. При написанні роботи необхідне дотримання загальних вимог до її структури та оформлення.

Методичні вказівки розроблені відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 051 – Економіка та призначені для надання допомоги студентам у виконанні випускних робіт згідно з чинними стандартами України.

Завданням методичних вказівок є викладення основних положень та вимог щодо змісту випускної роботи, її оформлення, організаційних сторін виконання, підготовки до захисту, порядку захисту й оцінювання.

1 ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Фахівець з економіки підприємства за освітнім рівнем «бакалавр» повинен мати відповідну теоретичну та практичну підготовку, організаторські навички, діловитість, досвід дослідницької роботи, вміння творчо мислити й працювати з людьми.

Виконання і захист випускної (кваліфікаційної) роботи є завершальним етапом підготовки бакалаврів у вищому навчальному закладі, формою державної атестації випускників. Випускна (кваліфікаційна) робота є кінцевим результатом самостійної індивідуальної навчальної діяльності студента, науковим дослідженням, яке підводить підсумки вивчення ним дисциплін, що передбачені навчальним планом підготовки бакалаврів за спеціальністю «Економіка», а також проходження усіх видів практик.

Студент повинен підтвердити рівень загальнотеоретичної і спеціальної підготовки. Робота є випусковою кваліфікаційною роботою, на підставі захисту якої Екзаменаційна комісія (далі – ЕК) вирішує питання про присвоєння їй автору кваліфікації «бакалавра з економіки» і видачу диплома бакалавра.

Метою виконання випускної роботи є вирішення професійної проблеми, що ґрунтується на комплексному опануванні матеріалу і методів дослідження, а також систематизація, розширення і закріплення теоретичних і практичних знань за фахом і їх використання при вирішенні конкретних організаційних, виробничих і наукових завдань.

Завдання випускної роботи:

– підтвердження уміння систематизувати й обробляти інформацію відповідно до цілей дослідження, працювати з офіційною звітністю підприємств і установ, статистичними довідниками, нормативними й законодавчими актами, інструктивно-методичними матеріалами;

– придбання навичок самостійної роботи з узагальнення теоретичного матеріалу при роботі з літературою;

– застосування на практиці методів фінансово-економічного аналізу, уміння узагальнювати результати, робити чіткі обґрунтовані висновки, розробляти рекомендації і пропозиції щодо удосконалення роботи суб'єктів господарювання;

– придбання навичок здійснення економічних прогнозів в умовах невизначеності й ризику;

– закріплення студентом знань про системні й комплексні підходи сучасної методології і методики здійснення наукових досліджень, інструментарій і прийоми обґрунтування фінансово-управлінських рішень;

– формування вміння визначати й використовувати причинно-наслідкові зв'язки процесів та явищ у прикладній галузі;

– придбання навичок роботи на персональному комп'ютері при обробці даних за допомогою прикладних програм у фінансово-економічній сфері.

Випускна (кваліфікаційна) робота повинна мати логічний, доказовий, аргументований характер і відповідати наступним вимогам:

– містити всебічний аналіз досліджуваної проблеми;

– бути виконаною на матеріалах реального підприємства;

– містити обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення діяльності на досліджуваному об'єкті;

– бути оформленою відповідно до вимог державних та галузевих стандартів;

– бути виконаною і поданою на кафедру економіки університету в термін, передбачений графіком навчального процесу.

Кожний студент повинен добре володіти матеріалом випускної (кваліфікаційної) роботи, вміти лаконічно й чітко викласти основні її положення членам екзаменаційної комісії з використанням графічного матеріалу, що відображає основні результати роботи.

Випускна робота, яка не відповідає вимогам щодо змісту та оформлення, написана без дотримання затвердженого плану, не містить

матеріалів конкретного дослідження проблеми на реальному підприємстві і обґрунтованих пропозицій, до захисту не допускається.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Випускню (кваліфікаційну) роботу виконують на основі поглибленого вивчення чинного законодавства України з питань діяльності будівельних підприємств та підприємств житлово-комунального господарства, статистичних даних державного, регіонального та інших рівнів, спеціальної вітчизняної і зарубіжної літератури, передового досвіду з проблеми, що вивчається, а також результатів проведених студентом власних досліджень реального об'єкта.

Автор випускної (кваліфікаційної) роботи повинен вміти працювати з літературними джерелами та здійснювати їх аналіз; формулювати проблему дослідження з урахуванням її актуальності та практичної значущості; обирати методи дослідження теоретичного матеріалу та технології вирішення практичних задач; грамотно висвітлювати зміст дослідження та демонструвати володіння професійною термінологією під час написання тексту та доповіді.

Основні етапи виконання випускної роботи:

1. Вибір теми та об'єкта дослідження, затвердження теми випускної роботи.
2. Розробка завдання на випускню роботу, складання календарного плану її виконання (дод. В).
3. Затвердження завдання завідувачем кафедри.
4. Опрацювання літературних джерел і складання плану дипломної роботи).
5. Збирання фактичних матеріалів під час переддипломної практики на підприємстві.

6. Обробка фактичних матеріалів із застосуванням комп'ютерної техніки.

7. Розробка пропозицій щодо вдосконалення діяльності та управління підприємством.

8. Написання першого варіанта тексту роботи, подання його на ознайомлення науковому керівникові.

9. Усунення недоліків; написання остаточного варіанта тексту; оформлення випускної роботи (згідно з вимогами даних методичних вказівок).

10. Подання завершеної випускної роботи на рецензування науковому керівникові, отримання відзиву.

11. Подання роботи на кафедру для внутрішнього рецензування, отримання висновку кафедри.

12. Допуск випускної роботи до захисту завідувачем кафедри.

13. Захист випускної роботи в ЕК.

До виконання випускної роботи допускаються студенти, які успішно виконали теоретичну програму навчального плану, завершили переддипломну практику й захистили звіт з неї.

Керівництво випускною (кваліфікаційною) роботою здійснює науковий керівник, який затверджується наказом ректора університету за поданням кафедри. Науковими керівниками призначаються провідні викладачі й науковці кафедри.

Науковий керівник надає студенту науково-методичну допомогу в його самостійній роботі над роботою. До основних функцій керівника роботи належать:

- допомога студенту в уточненні теми роботи і розробці її плану;
- орієнтація на збір необхідної для написання роботи інформації в період переддипломної практики;
- рекомендації щодо вибору літературних джерел: наукової, методологічної та спеціальної літератури;

- консультації щодо змісту роботи;
- контроль за виконанням окремих етапів роботи;
- поради щодо оформлення роботи, підготовки доповіді та графічних матеріалів;
- складання відгуку на роботу.

Випускна (кваліфікаційна) робота за спеціальністю 051 – Економіка має комплексний характер. Виконуючи випускну роботу, кожен студент досліджує поряд з економічними проблемами також проблеми інформаційного забезпечення процесу керування підприємством.

Тематика випускних робіт розроблена кафедрою економіки відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 051 – Економіка, відповідно до програм вивчених нормативних і вибіркових дисциплін, враховуючи наукові дослідження кафедри, актуальні галузеві проблеми підприємств, що потребують аналізу та вирішення.

Студент має право самостійного вибору теми дипломної роботи (згідно з попередньою власною науково-дослідницькою роботою, майбутнім місцем роботи, можливостями отримання необхідної інформації на об'єкті дослідження тощо). Велике значення має обґрунтований та правильний вибір теми. Завчасний вибір теми випускної роботи дозволяє студенту використовувати виконані ним раніше курсові, науково-дослідні роботи, звіти з виробничої та техніко-економічної практик при написанні випускної роботи. Відповідно, нагромадження теоретичного і практичного матеріалу, поступове його розширення і поглиблення дає змогу забезпечити високу якість і своєчасність виконання роботи. Тематика випускних робіт має орієнтовний характер, може бути уточнена з урахуванням змін економічної теорії і практики, наукових інтересів студента-дипломника (дод. А).

Бажаним є виконання випускних робіт за тематикою, яку замовлятимуть державні установи, організації, підприємства та підприємницькі структури; які уклали з університетом контракти на навчання студентів або договори про співпрацю та співробітництво.

При виборі теми роботи важливо враховувати:

- актуальність теми на сучасному етапі в макроекономічному аспекті і для об'єкта дослідження;
- напрямок науково-дослідної роботи студента і його професійні інтереси;
- пропозиції і запити підприємств і відомств;
- наукову проблематику кафедри економіки;
- наявність інформації про об'єкт дослідження і можливість її ефективного використання в роботі;
- можливість застосування розроблених рекомендацій у практиці діяльності об'єкта дослідження.

Після затвердження теми керівник роботи оформлює завдання на розробку дипломної роботи. При отриманні завдання студент повинен з'ясувати у керівника усі питання щодо збору даних та виконанню додаткових завдань в період переддипломної практики.

У ході виконання випускної (кваліфікаційної) роботи студент одержує від наукового керівника консультації в затверджені кафедрою для цього дні. Науковий керівник здійснює контроль за виконанням календарного плану підготовки випускної (кваліфікаційної) роботи і щотижня інформує про це завідувача кафедри.

Темою випускної роботи (предметом дослідження) є одна з актуальних проблем сучасного підприємства, що відповідає завданням та умінням, передбаченим освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра спеціальності 051 – Економіка. Разом з вибором теми визначається об'єкт, за матеріалами якого буде виконуватися робота. Це повинно бути підприємство будь-якої форми власності, яке є юридичною особою і має самостійну звітність (бажано підприємства житлово-комунального господарства та будівельні підприємства). Діяльність цього підприємства повинна створювати можливість інформаційного забезпечення дослідження обраної

теми. Якщо немає пропозицій студента щодо досліджуваного об'єкта, то кафедра призначає підприємство, з яким університет має відповідну угоду.

Після остаточного узгодження з науковим керівником і редагування обрані теми випускних робіт із зазначенням об'єктів, на яких вони будуть виконуватися, розглядаються і обговорюються на засіданні кафедри. Усі подальші зміни (теми роботи, об'єкта дослідження, керівництва тощо) можливі у виключних випадках і у разі необхідності аргументуються письмово (заява дипломника), погоджуються з науковим керівником (віза на заяві) і потребують зміни в наказі за письмовим клопотанням кафедри (витяг з протоколу засідання).

Порушення студентом календарного плану виконання окремих підрозділів, розділів або роботи в цілому фіксується науковим керівником, який інформує про це завідувача кафедри. У разі невиконання графіка роботи за рішенням кафедри студент-дипломник може бути недопущений до захисту випускної роботи.

Термін виконання випускної (кваліфікаційної) роботи встановлюється у відповідності з навчальним планом університету. Випускна (кваліфікаційна) робота має виконуватися відповідно до затверджених календарного плану і завдання. На період виконання випускних робіт на кафедрі складається загальний графік консультацій наукових керівників.

Керівник випускної роботи звертає увагу студента на недоліки в роботі (стиль викладу, оформлення, зміст підрозділів тощо), але не виправляє їх самостійно.

Після остаточного оформлення остаточного варіанту випускної роботи студент підписує її. Студент і керівник роботи ставлять свої підписи на титульному аркуші роботи.

У встановлений графіком кінцевий термін завершена випускна (кваліфікаційна) робота подається на рецензування послідовно:

- 1) науковому керівникові;
- 2) на кафедру для надання внутрішньої рецензії. Після проходження

внутрішнього рецензування та виправлення визначених зауважень, випускню (кваліфікаційну) роботу зброшуровують обов'язково у тверду палітурку;

3) керівництву підприємства – об'єкта дослідження (якщо підприємство виступає замовником теми);

4) завідувачу кафедри для прийняття остаточного рішення про допуск студента до захисту випускної роботи на засіданні ЕК, про що свідчить підпис завідувача кафедри на титульній сторінці випускної роботи;

5) рецензенту.

3 ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ Й СТРУКТУРИ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Випускна робота як теоретико-прикладне дослідження повинна мати певну логіку побудови, послідовність і завершеність. **Загальний обсяг випускної (кваліфікаційної) роботи** (починаючи з титульного аркуша до першої сторінки додатка) має бути в межах 70–80 сторінок.

Рекомендується така структура випускної роботи:

- титульна сторінка;
- бланк завдання;
- реферат;
- зміст;
- вступ;
- теоретичний розділ;
- аналітичний розділ;
- практично-рекомендаційний розділ;
- висновки;
- список використаних джерел;
- перелік графічного матеріалу;
- додатки.

До пояснювальної записки додається графічний матеріал (роздавальний матеріал), який використовується дипломником при захисті

роботи. Оригінал графічного матеріалу додають до пояснювальної записки. Копії графічного матеріалу роздають всім членам державної екзаменаційної комісії. Окремі аркуші графічного матеріалу можуть складатися з двох і більше сторінок, об'єднаних однією назвою.

Зміст графічного матеріалу визначається характером конкретної випускної роботи. Рисунки, таблиці, схеми і графіки повинні служити ілюстраціями як до теоретичної, так і до аналітично-рекомендаційної частини. Загальна кількість аркушів у залежності від теми визначається керівником роботи.

Кожна з частин дипломної роботи має самостійне значення. Однак всі вони мають відповідати основному змісту теми і відображати напрями частин роботи.

Випускна (кваліфікаційна) робота повинна відповідати певним загальним вимогам щодо викладення матеріалу:

- формулювання назви теми, розділів та підрозділів повинні бути чітким, лаконічними і в той же час найбільш повно відображати сутність та зміст питань, що розглядаються;

- матеріал роботи необхідно викладати грамотно, доступним науковим стилем, він не повинен містити повторів та не бути перевантаженим цитатами;

- не допускається просте переписування матеріалів із літературних джерел, їх цитування без посилання;

- в тексті не повинно бути виразів типу: «я вважаю», «мені здається», «у нас прийнято», замість них рекомендуються вирази: «на думку автора», «вважається доцільним», «як свідчить проведений аналіз».

Титульний аркуш відображає назву вищого навчального закладу, найменування теми випускної роботи, П.І.Б. виконавця і керівника, рік виконання (дод. Б). Його оформлення виконують згідно з вимогами кафедри.

Виконавець випускної (кваліфікаційної) роботи несе повну відповідальність за відповідність назви теми випускної роботи, записаної на

титульному аркуші, назві теми, вказаній у завданні до випускної роботи, а також у наказі про допуск студента до дипломного проектування. При встановленні будь-яких розбіжностей студент повинен з'ясувати їх з керівником роботи.

На зворотній стороні титульного аркуша у верхній його частині робиться надпис:

Випускна робота виконана в повному обсязі відповідно до завдання та встановлених вимог. Допускається до захисту.

Зав. кафедри

Матвєєва Н. М.

Виправлення на титульному аркуші не дозволяються.

Завдання на випускну роботу видається студенту керівником випускної (кваліфікаційної) роботи на типовому бланку, де обов'язково вказується строк видачі завдання і його завершення. Строк виконання завдання встановлюється згідно з графіком навчального процесу. Завдання є основним регулятивним документом щодо послідовності виконання випускної роботи і контролю за її виконанням.

Реферат повинен містити інформацію про обсяг роботи, кількість ілюстрацій і таблиць, передбачуваний результат, перелік основних термінів за темою, текст реферату (стисле викладення змісту роботи).

Ключові слова, важливі для розкриття суті роботи, вміщують після тексту реферату. Перелік ключових слів включає від 5 до 10 слів (словосполучень), надрукованих великими літерами у називному відмінку в рядок через кому. У додатку Г представлено приклад оформлення реферату. Рекомендований розмір реферату (не більше однієї сторінки) дає можливість з'ясувати зміст виконаної роботи.

Зміст розміщують безпосередньо після реферату, починаючи з нової сторінки.

Зміст відображає складові частини роботи, починаючи зі вступу: всі розділи, підрозділи, пункти (якщо останні мають назву), а також висновки,

список використаних джерел та ін. (дод. Д). Встановлення місця розташування того чи іншого розділу в роботі проводять шляхом позначення у змісті (проти назви даного розділу) номера сторінки, з якої він починається у пояснювальній записці. Зміст студент обговорює з науковим керівником і фіксує в завданні до роботи.

Вступ випускної (кваліфікаційної) роботи повинен містити 2–3 сторінки тексту, в якому визначають та обґрунтовують актуальність теми, її практичну значущість для об'єкта дослідження, ступінь розробленості, характеризують мету і завдання дослідження, визначають його предмет і методологічну основу, характеризують джерела отриманої інформації, формулюють передбачуваний результат.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що призводить до проблемної ситуації. Предмет дослідження – це те, що знаходиться у межах об'єкта, це те, на що спрямована увага автора випускної (кваліфікаційної) роботи.

Теоретичний розділ виконують з метою узагальнити існуючі проблеми й напрямки їх вирішення, що існують за думкою фахівців. У цьому розділі проводять огляд літератури, нормативних і законодавчих актів, різних точок зору на проблему дослідження. В огляді літератури рекомендується розглянути основні етапи розвитку економічної думки за обраною темою, закордонний досвід у даній області, проблеми в економіці України в цілому та в її окремих галузях і регіонах. Обов'язковим є наявність посилань на використану літературу (наприклад: [1, 2]).

Автор має продемонструвати свою обізнаність із методами аналізу та на основі їх критичного огляду обґрунтувати вибір найбільш придатних із них для обраного напрямку дослідження.

Рекомендований обсяг розділу – 15–20 сторінок.

Аналітичний розділ присвячений техніко-економічній характеристиці та аналізу господарської діяльності підприємства.

У техніко-економічній характеристиці підприємства повинні знайти відображення такі питання:

- основні завдання діяльності (функції) підприємства;
- структура підприємства й взаємовідносини структурних підрозділів;
- основні техніко-економічні показники за аналізований період.

Аналіз господарської діяльності підприємства повинен торкатися основних аспектів його економіки з урахуванням специфіки галузі (аналіз показників виробничої програми; аналіз показників стану, руху й ефективності використання основних фондів; аналіз показників з праці та її оплати; аналіз витрат; аналіз доходів; аналіз фінансових результатів, аналіз фінансового стану).

Слід врахувати, що аналіз і висновки повинні здійснюватися на базі реальної фінансово-статистичної звітності об'єкта дослідження, даних первинного бухгалтерського обліку, даних офіційних статистичних збірників, програм розвитку регіону, галузі. Для проведення достовірного аналізу і виявлення стійких тенденцій зміни досліджуваної проблеми дані повинні бути використані не **менш як за три роки**. Аналітичні матеріали й другорядні розрахунки мають бути аргументовані, узагальнені й представлені в таблицях. Найбільш громіздкі з них слід розташовувати в додатках.

В економічних розрахунках для обґрунтування пропозицій теж бажано використання ПЕОМ та сучасних програмних продуктів. Можна запропонувати власну комп'ютерну програму.

Рекомендований обсяг розділу – 25 сторінок.

Практично-рекомендаційний розділ містить розробки автора роботи відповідно до теми роботи. Даний розділ повинен містити пропозиції, рекомендації, розробки в області удосконалення керування фінансово-господарською діяльністю підприємства з відповідними обґрунтуваннями і рекомендаціями. У ньому також можуть бути відображені інноваційні рекомендації, розроблені студентом методики, реальні інвестиційні проекти.

Пропозиції і рекомендації повинні супроводжуватися розрахунками щодо економічної ефективності запропонованих заходів.

Рекомендований обсяг розділу – 20–25 сторінок.

У висновку логічно й послідовно викладають основні тези (зокрема, пропозиції) випускної роботи (за схемою: актуальність, особливість об'єкта дослідження, основні й найбільш істотні результати аналізу, рекомендації, пропозиції і ефект від їх впровадження). Обсяг висновку – 3–4 сторінки. У них необхідно:

– навести основні узагальнені висновки, які автор зробив, посилаючись на аналіз господарської діяльності об'єкта дослідження;

– вказати заходи, які пропонуються автором у рекомендаційному розділі, і очікуваний ефект від впровадження запропонованих заходів, методологічних підходів, пропозицій тощо.

У висновках не можуть міститися пропозиції, які не були розглянуті й обґрунтовані в випускній (кваліфікаційній) роботі. Слід звернути увагу на те, що вступ і висновок повинні давати повне уявлення про мету, структуру й зміст роботи в цілому.

До списку використаних джерел включають тільки ті джерела, які були вивчені при виконанні роботи. На ті джерела, матеріали яких наводилися в пояснювальній записці, у відповідних місцях робляться посилання. Кількість джерел не обмежується, але їх повинно бути більше ніж 25. Список літератури розташовують в алфавітному порядку. Спочатку наводять закони України, постанови Кабінету Міністрів України, накази, листи ДПА України, НБУ, положення і інструкції, літературні джерела (підручники, статті, монографії, статистичні збірники тощо). Назви іншими мовами, адреси інтернет-сайтів наводять наприкінці списку літератури. Приклад оформлення списку джерел наведено в додатку І.

Оформлення переліку посилань має відповідати вимогам ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічні посилання.

Додатки можуть містити матеріали, необхідні для повноти освітлення теми дипломної роботи: додаткові ілюстрації або таблиці; форми документів; розрахунки; проміжні математичні докази і формули; інструкції, методики, опис комп'ютерних програм тощо. Додатки розміщують у кінці дипломної роботи. Кожен документ, який включається у додатки, має свій порядковий номер і посилання на нього у тексті.

Перелік графічного матеріалу подають на одному аркуші, він містить назви аркушів графічної частини роботи, їх порядковий номер та кількість сторінок у серії (тобто кількість аркушів, об'єднаних однією назвою).

4 ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Мовою випускної (кваліфікаційної) роботи можуть бути українська чи іноземна мова (за згодою керівника), стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок; послідовність – логічна. Наведення матеріалів із літературних джерел без посилання на авторів вважається плагіатом і є неприпустимим.

Роботу виконують за допомогою комп'ютерної техніки на одному боці аркуша білого паперу, формату А4 (210 мм × 297 мм) – 14-й кегль, 1,5 інтервал, шрифт Times New Roman із розрахунку 30 рядків на сторінці.

Текст розміщують на сторінці, яка обмежується полями: верхнє і нижнє – 20, ліве – 25, праве – 15 мм. Вирівнювання тексту здійснюють за шириною.

Роздруковані програмні документи мають відповідати формату А4, включатися до загальної нумерації сторінок випускної (кваліфікаційної) роботи та розміщуватися зазвичай у додатках.

Текст основної частини роботи поділяють на розділи й підрозділи згідно з планом роботи.

Заголовки структурних частин роботи – РЕФЕРАТ, ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ – друкують великими літерами по центру сторінки. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) по центру сторінки. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Відстань між заголовком розділу й заголовком підрозділу дорівнює 1 інтервалу основного тексту. Відстань між заголовком підрозділу і текстом має дорівнювати двом інтервалам основного тексту.

Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Кожну структурну частину випускної (кваліфікаційної) роботи (РЕФЕРАТ, ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ) потрібно починати з нової сторінки.

Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою дипломної магістерської роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок і на якому номер сторінки не ставиться. Нумерацію подальших сторінок тексту випускної роботи проставляють у нижньому колонтитулі по середині сторінки (без крапки після неї); вона є наскрізною упродовж всієї роботи.

Додатки повинні мати спільну з рештою тексту наскрізну нумерацію сторінок.

РЕФЕРАТ, ЗМІСТ, ВСТУП, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ, ДОДАТКИ не нумерують як розділи.

Номер розділу ставлять після слів «РОЗДІЛ»; крапку після номеру розділу не ставлять. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу, використовуючи номер розділу і порядковий номер підрозділу, між якими ставлять крапку: наприклад, «1.3» (третій підрозділ першого розділу). Потім у тому самому рядку розміщується заголовок підрозділу.

Таблиці, формули, посилання

Цифровий матеріал, зазвичай, подають у вигляді таблиць. Таблиці нумерують послідовно (за винятком тих, що розміщені в додатках) у межах розділу.

Напис «Таблиця» із зазначенням її номеру, який складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою: наприклад, «Таблиця 2.3 – Показники інтенсивності руху кадрів» (третя таблиці другого розділу). Назву таблиці подають в рядку з написом. Назву і слово «Таблиця» починають із великої літери та розміщують над таблицею по середині сторінки. Назву не підкреслюють. Заголовки граф таблиць починають з великих літер, підзаголовки – з малих (якщо вони складають одне речення із заголовком) і з великих (якщо вони є самостійними). Заголовки колонок таблиць починають із великої літери (в називному відмінку однини).

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті у такий спосіб, щоб її можна було читати без повороту тексту або з поворотом за годинниковою стрілкою. У разі перенесення таблиці на іншу сторінку над подальшою частиною пишуть «Продовження таблиці» із зазначенням номера таблиці, назву таблиці не вказують.

У таблицях потрібно обов'язково зазначати одиниці виміру. Якщо всі одиниці виміру є однакові, для всіх показників таблиці, їх наводять у заголовку. Одиниці виміру мають наводитися відповідно до стандартів. Числові величини у таблиці повинні мати однакову кількість десяткових знаків.

Формули у випускній роботі нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, між якими ставиться крапка. Номери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу).

Пояснення значень символів, числових коефіцієнтів у формулах потрібно подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій

вони подані в формулі, кожне – з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки.

Рівняння і формули потрібно виділяти в тексті вільними рядками. Вище та нижче кожної формули треба залишати не менше ніж один вільний рядок. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його потрібно перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (–), множення (x) і ділення (:).

Посилання в тексті випускної роботи на джерела інформації необхідно зазначити порядковим номером посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад: «... у працях [1–6]...». Бажано робити це, вказуючи сторінки що містять цитований матеріал, наприклад [5, С. 22–28].

Згадуючи у тексті прізвища учених-дослідників ініціали зазвичай ставляться перед прізвищем (І. А. Бланк, а не Бланк І. А., як це прийнято у переліку посилань). Обов'язковим є наявність посилань на використану літературу наприклад: [1, 2].

Посилання на ілюстрації за номером: наприклад, «рис. 2.9», на формули – порядковим номером формули: наприклад, «у формулі (3.1)», на таблиці – пишуть скорочено, наприклад, «у табл. 1.2». У повторних посиланнях на таблиці й ілюстрації потрібно вживати скорочене слово «дивись»: наприклад, «див. табл. 1.2», «див. рис. 3.3».

Ілюстрації

Зміст ілюстрацій має доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття сутності явища, наочно ілюструвати думки автора, тому в тексті на кожен з них має бути посилання з коментарем. Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми тощо) необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де їх згадано вперше або на наступній сторінці. Якщо вони містяться на окремих сторінках роботи, їх включають до загальної нумерації. На всі ілюстрації мають бути посилання в тексті.

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. Ілюстрація починається словом «Рисунок», яке разом із назвою розміщують під ілюстрацією, вирівнюючи по центру.

Номер ілюстрації має складатися з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка: наприклад, «Рисунок 1.2 – Різновиди підприємств» (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщують під ілюстрацією по центру.

Приклад оформлення таблиць, ілюстрацій та формул наведено у додатку Е.

5 АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Усі учасники процесу підготовки, написання, захисту випускної (кваліфікаційної) роботи бакалавра повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту», 2014 та іншими законами правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

При підготовці бакалаврської роботи слід пам'ятати про етичні принципи, правила, які мають за мету забезпечення довіри до результатів наукових досягнень і особистого внеску магістранта.

Для уникнення порушень академічної доброчесності при підготовці випускної роботи, особливо академічного плагіату, слід пам'ятати, що вона є самостійною, науково-практичною роботою студента. Наукові результати інших дослідників, які були використані при підготовці роботи, повинні бути оформлені згідно чинних вимог до цитувань та посилань на використані джерела.

6 РЕЦЕНЗУВАННЯ І ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Завершену випускну (кваліфікаційну) роботу рецензують відповідно до порядку виконання випускної роботи, зазначеному в розділі II цих методичних рекомендацій. Першим роботу рецензує науковий керівник, який складає відзив на неї. У відзиві дають оцінку якості виконання самої роботи і праці дипломника над нею і робиться висновок про можливість допуску випускної роботи до захисту в ЕК.

У разі позитивного відзиву наукового керівника випускну роботу подають на кафедру для проведення внутрішньої рецензії, в ході якої перевіряють відповідність випускної роботи вимогам щодо виконання, оформлення та захисту. Практична цінність та реальність випускної роботи значно підвищується при наявності акту про впровадження розробок та пропозицій випускної роботи в діяльність підприємства.

Захист випускних (кваліфікаційних) робіт здійснюють перед Екзаменаційною комісією, яку очолює провідний фахівець з підприємств або доктор економічних наук, професор іншого ВНЗ. До захисту допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану. Списки студентів, допущених до захисту, подає декан факультету. Студент, який прибув на захист, повинен мати крім матеріалів роботи, відгук керівника й рецензію на

подану роботу (дод. Ж). Відгук і рецензія перед початком засідання комісії представляють секретареві ЕК. При відсутності відгуку та рецензії студент до захисту не допускається.

Захист випускної роботи здійснюється прилюдно перед Екзаменаційною комісією. Основні положення випускної роботи викладаються студентом у доповіді протягом 5–7 хвилин, в якій стисло вказуються актуальність дослідження, мета роботи, основні результати аналізу, найбільш істотні висновки й пропозиції. По закінченні доповіді зачитують рецензію на випускну роботу. Студент висловлює своє ставлення до зауважень. З урахуванням одержаної інформації члени комісії формулюють питання, що можуть виходити за коло проблем, розглянутих у випускній роботі, торкатися інших знань, якими повинен володіти майбутній фахівець.

Після захисту всіх робіт у даний день ЕК проводить закриті обговорення рівня поданих робіт та їх захисту. Рішення комісії про результати захисту, про присвоєння кваліфікації бакалавра з «Економіки підприємства», про реальність робіт голова ЕК оголошує після закінчення закритого засідання.

7 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Підсумкову оцінку випускній (кваліфікаційної) роботі студента має виставити Екзаменаційна комісія, рішення якої є остаточним і оскарженню не підлягає. При визначенні комісією оцінки роботи враховують наступні чинники:

- актуальність обраної теми випускної роботи;
- відповідність результатів, які досягнуті в роботі, поставленій меті й завданням;
- зв'язок з програмами науково-дослідної роботи університету;
- логічність і послідовність викладення матеріалу, що досліджується;

– рівень володіння та застосування мультимедійної техніки (за наявності), активність використання роздавального матеріалу;

– рівень практичного дослідження проблеми, реальність і суттєвість запропонованих рекомендацій;

– рівень теоретичного дослідження, ступінь вивчення сучасних методів;

– рівень обґрунтування запропонованих рішень;

– особливості самостійної роботи студента.

Комісія звертає також увагу на якість захисту дипломної роботи. Студент повинен стисло, послідовно й чітко викласти основні результати дослідження, аргументовано захищати свої пропозиції та погляди на проблему, володіти культурою презентації наукової праці. Крім того, враховують загальний рівень підготовки студента. Критерії оцінки випускних робіт та їх відповідність шкалі ECTS представлені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Критерії оцінки випускних робіт та їх відповідність шкалі ECTS

Відсоток балів, набраних у результаті виконання та захисту випускної роботи	Оцінка за національною шкалою	Градація за шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
74–81		C
64–73	Задовільно	D
60–63		E
35–59	Незадовільно з можливістю повторного складання	Fx
0–34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	F

Студенти, які одержали під час захисту незадовільні оцінки, відраховуються з навчального закладу з академічною довідкою. Після захисту випускна робота зберігається в архіві університету.

Випускна робота до захисту не допускається якщо: подана керівникові на перевірку або на будь-який подальший етап проходження з порушенням строків, установлених регламентом; написана на тему, яка своєчасно не була затверджена наказом по університету; виконана не самостійно; структура не відповідає вимогам; відсутнє економічне обґрунтування пропонованих заходів; не оправлена у тверду палітурку; недбало оформлена.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вищу освіту : Закон України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014 – № 37–38 – ст. 2004).
2. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічні посилання.
3. Положення про порядок створення та організацію роботи державної екзаменаційної комісії у вищих навчальних закладах України : Наказ Міністерства освіти і науки України № 584 від 24.05.2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0955-13>
4. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах : Затверджено наказом Міністерства освіти України, № 161 від 03.06.93.
5. Бібліографічне посилання (загальні правила складання) відповідно до ДСТУ 8302:2015, запровадженого в дію в Україні 01.07.2016 : метод. рек. / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. С. В. Карпенко ; відп. за вип. О. М. Штангей. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 19 с.

ДОДАТОК А

Рекомендована тематика випускних (кваліфікаційних) робіт

1. Аналіз структури та ефективності використання капіталу підприємства.
2. Аналіз майна підприємства та шляхи поліпшення його використання.
3. Аналіз виробничих фондів підприємства та шляхи поліпшення їх використання.
4. Аналіз основних виробничих засобів підприємства та шляхи поліпшення їх використання.
5. Амортизаційна політика підприємства та її вплив на результати його діяльності.
6. Розробка заходів щодо підвищення ефективності використання ресурсів підприємства.
7. Аналіз структури та ефективності використання оборотних засобів підприємства.
8. Аналіз грошових потоків підприємства та шляхи їх оптимізації.
9. Економічні аспекти управління оборотними засобами підприємства.
10. Розробка заходів, спрямованих на підвищення ефективності формування та використання оборотних засобів.
11. Продуктивність праці на підприємстві та розроблення заходів щодо її підвищення.
13. Аналіз систем оплати праці на підприємстві та їх вдосконалення.
14. Мотивація праці персоналу та її вплив на ефективність діяльності підприємства.
15. Використання сучасних форм і систем оплати праці на підприємстві.
16. Нормування праці на підприємствах у сучасних економічних умовах.
17. Фондомісткість виробництва та її вплив на результати діяльності підприємства.

18. Ресурсомісткість продукції та її вплив на ефективність діяльності підприємства.
19. Аналіз програми випуску продукції і визначення резервів збільшення її обсягів.
20. Аналіз виробництва на підприємстві та напрямки його вдосконалення.
21. Обґрунтування напрямків удосконалення виробничої структури підприємства.
22. Розробка напрямків удосконалення організації виробничого процесу на підприємстві та економічне обґрунтування їх доцільності.
23. Розробка шляхів підвищення ефективності виробничої діяльності.
24. Аналіз собівартості продукції на підприємстві та виявлення резервів зниження.
25. Збутова політика підприємства в умовах ринкової економіки.
26. Оптимізація прибутку, витрат і обсягу виробництва.
27. Амортизаційна політика підприємства в умовах ринкової економіки.
28. Матеріально-технічне забезпечення підприємства.
29. Логістична діяльність та її значення для ефективного функціонування підприємства.
30. Нематеріальні активи підприємства: їх стан та ефективність використання.
31. Мотиваційна політика підприємства в умовах ринкової економіки.
32. Система управління персоналом на підприємстві.
33. Продуктивність праці персоналу та її вплив на ефективність функціонування підприємства.
34. Трудовий потенціал підприємства: його стан та ефективність використання.
35. Кадрова політика підприємства в умовах ринкової економіки.
36. Дослідження фінансово-економічного стану й розробка заходів із зниження збитковості підприємства.

37. Розробка заходів щодо підвищення якості фінансово-господарської діяльності підприємства.

38. Дослідження фінансово-економічної діяльності й розробка з підвищення доходів комунального підприємства.

39. Дослідження експлуатаційних витрат на надання послуг і розробка напрямків впровадження енергозберігаючих технологій.

40. Дослідження фінансово-господарської діяльності і формування економічної політики підприємства в умовах ринку.

41. Діагностика й розробка напрямків підвищення конкурентоспроможності підприємства.

42. Аналіз витрат виробництва на підприємстві та пошук шляхів їх скорочення.

43. Розробка заходів щодо зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції підприємства.

44. Формування ціни на продукцію (товари, роботи, послуги) на підприємстві у сучасних умовах.

45. Цінова політика на підприємстві та напрямки її удосконалення.

46. Аналіз реалізації продукції на підприємстві та напрямки її вдосконалення.

47. Аналіз асортименту продукції підприємства та обґрунтування шляхів його покращення.

48. Аналіз чинників та умов збільшення виручки та фінансових результатів від операційної діяльності підприємства.

49. Аналіз фінансово-економічних результатів діяльності підприємства та пошук шляхів їх поліпшення.

50. Аналіз рентабельності продукції підприємства та шляхи її підвищення.

51. Аналіз прибутку та рентабельності підприємства та пошук шляхів підвищення їх рівня.

52. Аналіз господарських ризиків та розробка шляхів зменшення їх впливу на роботу підприємства.

53. Аналіз господарської діяльності підприємства та пошук шляхів підвищення її ефективності.

54. Комплексний аналіз діяльності підприємства та розробка напрямів підвищення її результативності.

55. Пошук резервів підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

56. Економічне обґрунтування заходів підвищення прибутковості (доходності) підприємства.

57. Обґрунтування заходів підвищення ефективності фінансових ресурсів підприємства.

58. Аналіз фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення.

59. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства і шляхи їх оптимізації.

60. Аналіз зовнішнього середовища та його впливу на ефективність діяльності підприємства.

61. Ефективність діяльності малого підприємства в умовах реформування податкового законодавства.

62. Аналіз організаційної структури підприємства та обґрунтування напрямків її удосконалення.

63. Обґрунтування заходів щодо удосконалення системи управління підприємством.

64. Розробка та оцінка ефективності заходів по диверсифікації діяльності підприємства.

65. Розробка заходів щодо удосконалення якості продукції на підприємстві.

66. Аналіз інноваційної діяльності на підприємстві та розробка напрямків підвищення її ефективності.

67. Інноваційний розвиток підприємства та його вплив на конкурентоспроможність продукції на зовнішніх і внутрішніх ринках.

68. Оцінка конкурентоспроможності продукції підприємства та пошук напрямків її підвищення.

69. Діагностика конкурентного середовища підприємства.

70. Аналіз конкурентоспроможності підприємства та пошук напрямків її підвищення.

71. Оцінка конкурентних переваг підприємства та розробка заходів щодо їх підвищення.

72. Діагностика ймовірності банкрутства і шляхи подолання збитковості підприємства.

73. Діагностика банкрутства і розроблення програми фінансового оздоровлення підприємства.

74. Аналіз ефективності впровадження стратегії розвитку підприємства.

75. Обґрунтування і вибір конкурентної стратегії підприємства в умовах мінливого середовища.

76. Оцінка потенціалу підприємства та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення.

77. Оцінка ефективності використання трудового потенціалу підприємства та розробка заходів щодо її підвищення.

78. Формування та використання потенціалу підприємства.

79. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства та шляхи підвищення.

80. Інноваційна діяльність підприємства та напрямки підвищення її ефективності.

81. Економічне обґрунтування інноваційного проекту.

82. Аналіз доцільності реалізації інвестиційного проекту розвитку підприємства.

ДОДАТОК Б
Приклад оформлення титульного аркушу дипломної роботи

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

**Центр заочного навчання
(Факультет економіки і підприємництва)**

Кафедра економіки

Пояснювальна записка

до випускної роботи

бакалавра
(освітній рівень)

на тему: **Напрями модернізації систем теплопостачання
(на прикладі КП «Харківські теплові мережі»)**

Виконав: студент 5 курсу, групи ХарЕПМГ-2017-1з
спеціальності 051 – Економіка
(шифр та назва)

Федорова О. М.
(прізвище та ініціали)

Керівник

Коюда О. П.
(прізвище та ініціали)

Рецензент

(прізвище та ініціали)

Харків – 2020 рік

ДОДАТОК В

Приклад оформлення листа завдання дипломної роботи

Форма № Н-9.01

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет

центр заочного навчання

(економіки і підприємництва)

Кафедра

економіки

Освітній рівень

бакалавр

Спеціальність

051 – Економіка

(шифр і назва)

Завідувач кафедри

ЗАТВЕРДЖУЮ

доцент, канд. екон. наук

Матвеева Н. М.

«21» жовтня 2019 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Івановій Олені Володимирівні

(прізвище, ім'я та по батькові)

1	Тема випускної роботи	Діагностика й розробка напрямків підвищення конкурентоспроможності ПАТ «Енергоресурс»
	керівник роботи	Степанова Ірина Іванівна, канд. екон. наук, доцент
	затверджені наказом вищого навчального закладу від «21» жовтня 2019 року № 1613-03	
2	Строк подання студентом роботи	<u>01.11.2019</u>
3	Вихідні дані до роботи: Фінансова і статистична звітність підприємства. Нормативно-правова база здійснення господарської діяльності в Україні. Теоретичні та практичні розробки провідних фахівців у галузі економічного аналізу й економіки підприємства	
4	Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Вступ Розділ 1 Теоретичні засади формування та реалізації стратегії конкурентоспроможності підприємства Розділ 2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Енергоресурс» Розділ 3 Розробка стратегії забезпечення конкурентоспроможності Висновки Список використаних джерел Перелік графічного матеріалу	
5	Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): 1 Структурна схема бакалаврської роботи 2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Енергоресурс» 3 Дослідження стратегій забезпечення конкурентоспроможності підприємства 4 Розробка напрямків підвищення конкурентоспроможності ПАТ «Енергоресурс»	

6. Дата видачі завдання «10» жовтня 2019 р.

Керівник роботи

_____ (підпис)

Степанова І. І.
(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв студент

_____ (підпис)

Іванова О. В.
(прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Написання вступу та вивчення літературних джерел за темою дослідження	10.10.19 – 22.10.19	
2	Підготовка першого розділу роботи на основі аналізу літературних джерел	22.10.19 – 24.10.19	
3	Техніко-економічна характеристика підприємства та проведення аналізу фінансово-господарської діяльності	22.10.19 – 26.10.19	
4	Розробка пропозицій та рекомендацій	27.10.19 – 30.10.19	
5	Висновки	30.10.19 – 31.10.19	
6	Оформлення пояснювальної записки	30.10.19 – 02.11.19	
7	Попередній захист і отримання рецензії	01.11.19 – 06.11.19	
8	Захист випускної роботи	04.11.19 – 08.11.19	

Студент

_____ (підпис)

Іванова О. В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Степанова І. І.
(прізвище та ініціали)

ДОДАТОК Д
Приклад оформлення реферату
РЕФЕРАТ

Випускна робота містить: 68 сторінки, 6 рисунків, 9 таблиць, 22 використаних джерела.

ТЕМА ВИПУСКНОЇ РОБОТИ: «Розробка заходів щодо реалізації стратегії розвитку підприємства».

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ: теоретичні та методичні засади формування стратегії розвитку підприємства.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ: процес розробки стратегії розвитку будівельних підприємств.

МЕТА РОБОТИ: розробка концептуальних і методичних основ стратегії розвитку, яка позитивно впливає на стан та перспективи економічного зростання підприємства, а саме оцінки активності персоналу як ресурсної складової стратегії розвитку підприємства.

ЗАВДАННЯ РОБОТИ: визначити чинники, що впливають на фінансово-економічні показники роботи підприємства; дослідити фактори впливу на формування стратегії розвитку підприємства; охарактеризувати стратегії розвитку будівельного підприємства в конкурентному середовищі; дослідити потенціал підприємства як підґрунття реалізації стратегії розвитку підприємства, оцінити складову ресурсного потенціалу підприємства, а саме активність персоналу.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ: загальнонаукові – аналіз і синтез, порівняння, моделювання; спеціальні – групування, деталізація, ряди динаміки, ланцюгових підстановок.

Одержані результати можуть бути використані у відділі по роботі з персоналом ПАТ «Трест Житлобуд-1» та в діяльності інших підприємств будівельної галузі України.

РІК ВИКОНАННЯ 2019 РІК ЗАХИСТУ 2019

КЛЮЧОВІ СЛОВА: БУДІВЕЛЬНА ГАЛУЗЬ, АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ВИРОБНИЧА ПРОГРАМА, ВИТРАТИ, ДОХІД, ПРИБУТОК, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ, ПОРТФЕЛЬ БІЗНЕСУ, ПЕРСОНАЛ.

ДОДАТОК Д

Приклад оформлення змісту випускної роботи

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ВИЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНІХ ТА ВНУТРІШНІХ ФАКТОРІВ ПО ПРОВАДЖЕННЮ НОВОЇ ПОСЛУГИ.....	8
1.1 Аналіз стану в будівельній галузі України.....	8
1.2 Оцінка положення підприємства в галузі.....	12
1.3 Характеристика нової послуги (товару).....	17
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ПАТ «ТРЕСТ ЖИТЛОБУД -1» ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ ПОСЛУГИ.....	22
2.1 Аналіз виробничого потенціалу підприємства.....	22
2.2 Оцінка можливостей впровадження нової послуги (виробництва товару) на ПАТ «Трест Житлобуд -1».....	30
2.3 Організаційний план по впровадженню нової послуги.....	35
РОЗДІЛ 3 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТА НЕОБХІДНИХ РЕСУРСІВ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ НОВОЇ ПОСЛУГИ.....	41
3.1 Фінансовий план щодо впровадження нової послуги на ПАТ «Трест Житлобуд-1».....	41
3.2 Оцінка ефективності впровадження нової послуги на підприємстві.....	50
3.3 Аналіз можливих ризиків та оцінка умов невизначеності.....	60
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ПЕРЕЛІК ГРАФІЧНОГО МАТЕРІАЛУ.....	80
ДОДАТКИ	81

ДОДАТОК Е

Приклад оформлення роботи

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Особливості формування фінансових ресурсів будівельного підприємства

Для здійснення господарської діяльності, отримання доходів, підприємства використовують різні види ресурсів: матеріальні, трудові, фінансові. Як правило фінансові ресурси формуються за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел. Перелічені джерела беруть участь як у формуванні активів підприємства, так и у здійсненні його виробничо-фінансової діяльності з метою отримання доходу, прибутку.

Органи управління ПАТ «Трест Житлобуд-1» наведено на рисунку 1.1.

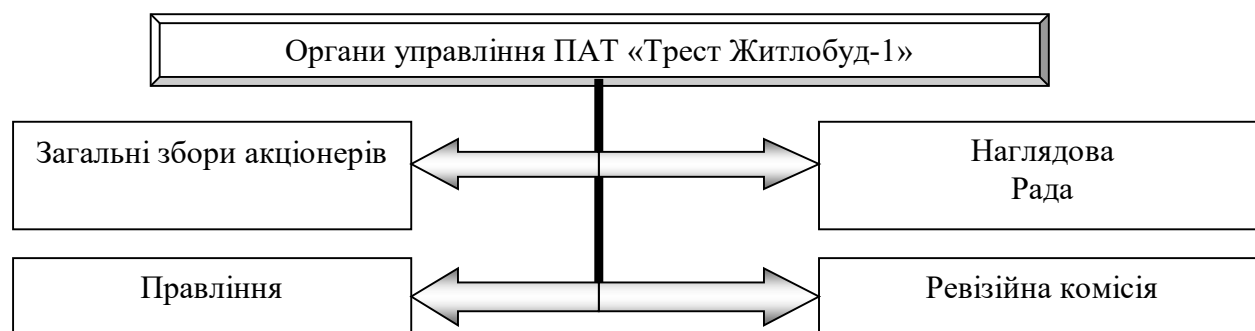

Рисунок 1.1 – Органи управління ПАТ «Трест Житлобуд-1»

Коефіцієнт фінансової незалежності (або автономії) визначається як відношення загальної суми власних коштів до підсумку балансу. Чим більше значення коефіцієнта, тим благополучніший фінансовий стан підприємства (менша залежність від зовнішніх фінансових джерел). Якщо частка власних засобів у структурі джерел фінансування збільшується, то значення коефіцієнта наближується до 1; якщо існує тенденція до фінансування за рахунок позик, то до 0 (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Оцінка виконання правила вертикальної структури капіталу

Показник	Порядок розрахунку	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Коефіцієнт заборгованості	Позичковий капітал / Власний капітал	42,22	35,92	47,66	62,19	49,80
Коефіцієнт незалежності	Власний капітал/ Валюта балансу	0,023	0,027	0,021	0,016	0,020
Чиста заборгованість (нетто)	Позичковий капітал-поточні активи	34120	38 440	48 303	47 184	108767
Оцінка виконання		не виконується				

Визначення пріоритетності критеріїв при виборі альтернативи здійснюється за формулою:

$$w_i = \sqrt[n]{\prod_{i=1}^n a_{ij}} , \quad (1.1)$$

де W – середнє значення оцінок пріоритетності;

a_{ij} – значення елементів матриці.

ДОДАТОК Ж

Форма рецензії на випускню роботу

РЕЦЕНЗІЯ НА ВИПУСКНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

Студента(ки) _____ групи _____
(П. І. Б)

Рецензент _____

(посада, П. І. Б.)

Тема випускної роботи _____

1. Актуальність теми _____

2. Найбільш істотні висновки й рекомендації, їхня практична цінність _____

3. Якість проведеного аналізу проблеми _____

4. Наявність недоліків, пропозиції щодо вдосконалення структури і змісту випускної роботи _____

5. Загальний висновок і оцінка роботи _____

Рецензент _____

(місце роботи, посада, вчене звання, П. І. Б.)

(місце печатки)

«__» _____ 201__ р.

ДОДАТОК И

Приклади оформлення літературних джерел

(ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання.

Загальні положення та правила складання»)

1. Енергетична стратегія України на період до 2035 року від 24.07.2013 №1071 // База даних «Законодавство України»/ ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13> (дата звернення: 20.06.2018)
2. Бурбело М. Й. Стимулювання зменшення втрат в електричних мережах: монографія / М. Й. Бурбело, Л. М. Мельничук. – Вінниця, 2008. – 110 с.
3. Лежнюк П. Д. Інформаційне забезпечення розрахунків втрат електроенергії у міських електричних мережах / Світлотехніка та електроенергетика. – 2008. № 1. С. 51–57.
4. Лежнюк П. Д. Зменшення додаткових втрат електроенергії в неоднорідних електричних мережах / Вісник Хмельницького національного університету. 2013. №5. С. 194–200.
5. Лежнюк П. Д. Зменшення додаткових втрат електроенергії в електричних мережах за допомогою крос-трансформаторів / Енергетика. 2014. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eete_2014_3_3 (дата звернення: 15.07.2018)
6. Пушкарь Т. А., Ачкасов И. А. Управління проектами енергосбереження в жилищно-комунальному господарстві України / Восточно-Европейский журнал передовых технологий. 2011. №. 12 (51). С. 61–65.
7. Семко І. Б. Методика формування портфеля проектів підприємств енергетичної галузі / Управління розвитком складних систем. 2014. № 17. С. 60–64.
8. Castillo, A. (2014) Risk analysis and management in power outage and restoration: A literature survey. Electric power systems research, № 107, 9–15. doi: 10.1016/j.epsr.2013.09.002.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**до виконання випускної (кваліфікаційної)
роботи бакалавра**

*(для студентів усіх форм навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 051 – Економіка)*

Укладачі: **МАТВЄЄВА** Наталя Миколаївна,
КОЮДА Олександр Павлович,
КОСТЮК Василь Остапович,
СОБОЛЄВА Ганна Григорівна

Відповідальний за випуск *О. І. Славути*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2019, поз. 386 М.

Підп. до друку 11.12.2020 Формат 60 × 84/16.
Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 2,5.
Тираж 50 пр. Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.